

Ochrona zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży w świetle badań statystycznych

Wybrane zagadnienia

Łukasz Matoga
Michał Urbas

Urząd Statystyczny w Krakowie
Ośrodek Statystyki Zdrowia i Ochrony Zdrowia

Agenda prezentacji

1. Definicja zdrowia psychicznego
2. Terminy i definicje stosowane w systemie ochrony zdrowia psychicznego
3. Ambulatoryjna ochrona zdrowia psychicznego
4. Sytuacje kryzysowe i stacjonarna ochrona zdrowia psychicznego
5. Wnioski końcowe

Zdrowie a zdrowie psychiczne

- **Zdrowie** to stan dobrego samopoczucia (dobrostanu) fizycznego, psychicznego i społecznego, a nie tylko brak choroby lub niepełnosprawności.
- **Zdrowie** oznacza potencjał fizyczny lub psychiczny umożliwiający zaspokojenie własnych potrzeb, a także wyraz równowagi i harmonii możliwości fizycznych, psychicznych i społecznych osoby ludzkiej.
- **Osoba z zaburzeniami psychicznymi to:**
 - osoba chora psychicznie (wykazująca zaburzenia psychotyczne);
 - osoba upośledzona umysłowo;
 - osoba wykazująca inne zakłócenia czynności psychicznych, które zaliczane są do zaburzeń psychicznych, osoba ta wymaga świadczeń zdrowotnych lub innych form pomocy, opieki niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym i społecznym.

Poziomy referencyjne opieki psychiatrycznej

- I. **Ośrodek (lub zespół) środowiskowej opieki psychologicznej i psychoterapeutycznej dla dzieci i młodzieży** – świadczenia realizowane w warunkach ambulatoryjnych:
 - w poradni zdrowia psychicznego i zespołach leczenia środowiskowego
 - w poradni leczenia uzależnień

- II. **Centrum zdrowia psychicznego dla dzieci i młodzieży** – świadczenia realizowane w warunkach ambulatoryjnych i dziennych:
 - w poradni zdrowia psychicznego dla dzieci
 - w poradni zdrowia psychicznego dla dzieci i na oddziale dziennym psychiatrycznym rehabilitacyjnym dla dzieci

- III. **Ośrodek wysokospecjalistycznej całodobowej opieki psychiatrycznej dla dzieci i młodzieży** – świadczenia realizowane w warunkach stacjonarnych:
 - na oddziałach psychiatrycznych
 - na oddziałach leczenia uzależnień

Źródła danych statystycznych

- **Główny Urząd Statystyczny**
 - sprawozdanie z ambulatoryjnej opieki zdrowotnej; sprawozdanie z działalności leczniczej zakładów lecznictwa uzdrowiskowego, stacjonarnych zakładów rehabilitacji leczniczej; sprawozdanie z pomocy doraźnej i ratownictwa medycznego
- **Instytut Psychiatrii i Neurologii**
 - od 1973 roku prowadzi badania dotyczące działalności psychiatrycznej, odwykowej oraz neurologicznej opieki zdrowotnej w Polsce
- **Ministerstwo Zdrowia**
 - sprawozdania z działalności podmiotów wykonujących działalność leczniczą w zakresie opieki psychiatrycznej
- **Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji**
 - sprawozdania z działalności jednostek MSWiA w zakresie lecznictwa dla osób z zaburzeniami psychicznymi i osób uzależnionych

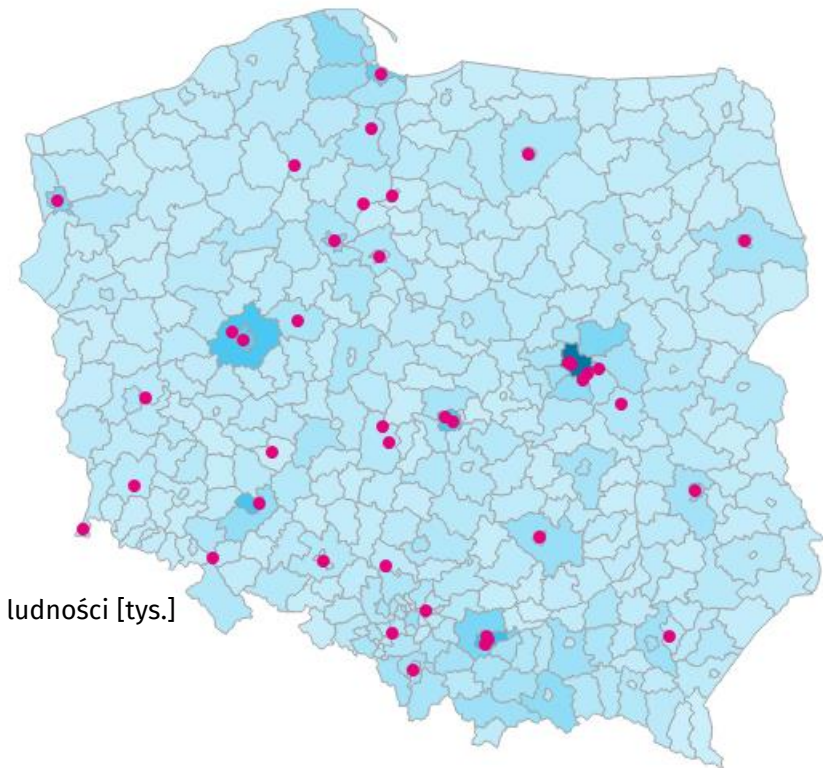
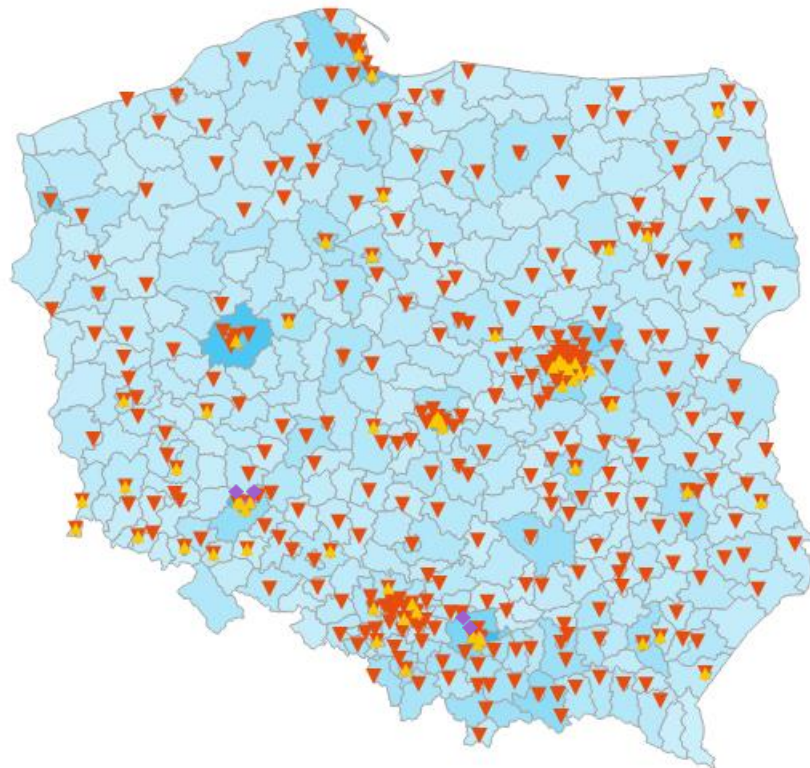
Podmioty systemu ochrony zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży wg województw w 2022 r.

	Poziomy referencyjne			Ogółem	W tym w miastach wojewódzkich	Miasta realizacji świadczeń
	I	II*	III			
POLSKA	360	130 (53)	32	522	152	298
mazowieckie	80	23 (11)	4	107	42	48
małopolskie	32	13 (8)	3	48	15	26
śląskie	30	12 (8)	3	45	4	30
lubelskie	30	10 (3)	1	41	10	24
wielkopolskie	16	18 (3)	3	37	12	16
pomorskie	27	6 (1)	2	35	8	20
dolnośląskie	21	10 (4)	2	33	8	20
łódzkie	21	8 (4)	3	32	14	17
podkarpackie	19	9 (2)	1	29	5	19
podlaskie	19	4 (3)	1	25	6	13
kujawsko-pomorskie	16	4 (4)	4	24	9	17
warmińsko-mazurskie	12	2 (1)	1	15	4	11
opolskie	12	2 (-)	1	15	3	12
lubuskie	11	3 (-)	1	15	4	11
zachodniopomorskie	7	3 (-)	1	15	4	7
świętokrzyskie	7	2 (-)	1	10	4	7

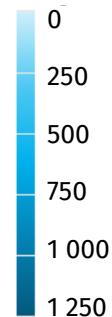
Podmioty systemu ochrony zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży wg powiatów w 2022 r.

Poradnie, zespoły leczenia środowiskowego i oddziały dzienne (I i II poziom)

Oddziały szpitalne (III poziom)

Liczba ludności [tys.]

- ▼ Poradnia
- Oddział szpitalny
- ◆ Zespół leczenia środowiskowego
- ▲ Oddział dzienny

Ambulatoryjna ochrona zdrowia psychicznego (I i II poziom referencyjny)

LECZENIE PSYCHIATRYCZNE

PORADNIE ZDROWIA PSYCHICZNEGO

- poradnie zdrowia psychicznego dla dzieci i młodzieży
- poradnie leczenia nerwic dla dzieci
- poradnie dla dzieci z autyzmem lub innymi całościowymi zaburzeniami rozwoju
- poradnie psychosomatyczne dla dzieci
- poradnie psychologiczne dla dzieci

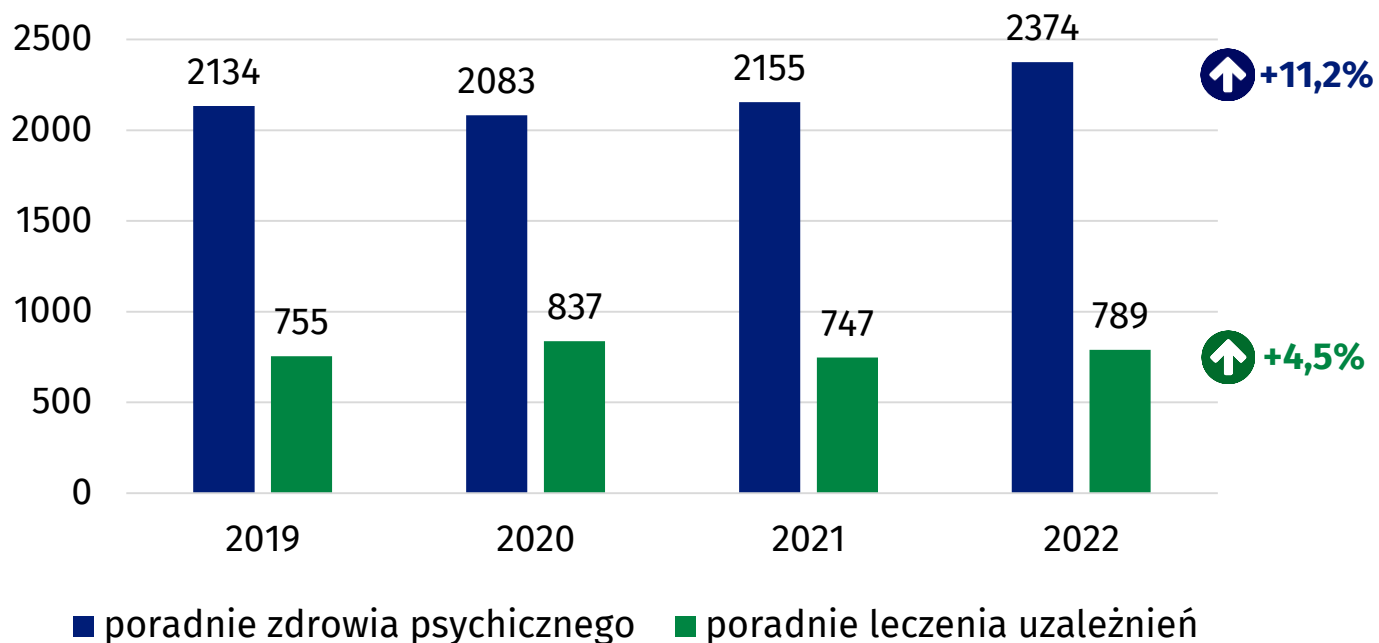
LECZENIE ŚRODOWISKOWE (DOMOWE)

LECZENIE UZALEŻNIEŃ

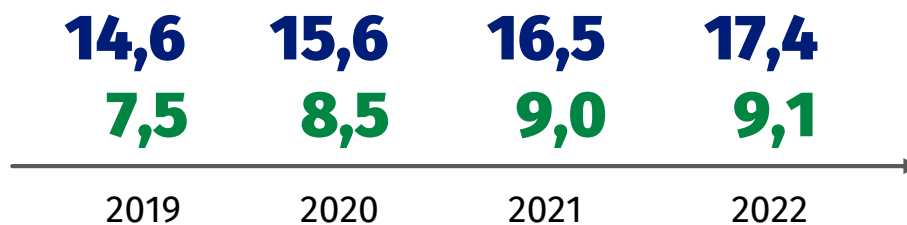
PORADNIE LECZENIA UZALEŻNIEŃ

- poradnia leczenia uzależnień dla dzieci i młodzieży
- poradnia antynikotynowa dla dzieci
- poradnie terapii uzależnienia od alkoholu i współuzależnienia dla dzieci
- poradnie terapii uzależnienia od substancji psychoaktywnych dla dzieci

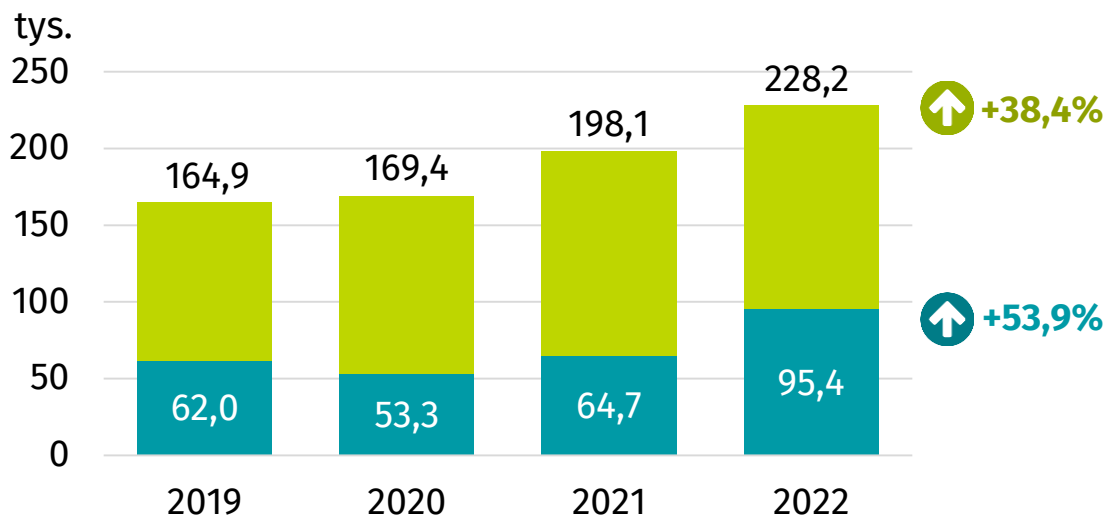
Poradnie zdrowia psychicznego i leczenia uzależnień

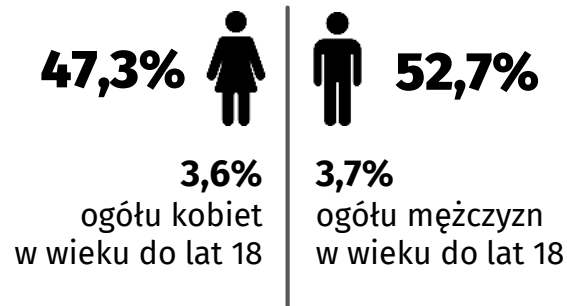
Udział poradni dla dzieci i młodzieży [%]

Leczeni w wieku do lat 18 w poradniach zdrowia psychicznego i leczenia uzależnień

■ zarejestrowani ogółem ■ zarejestrowani po raz pierwszy

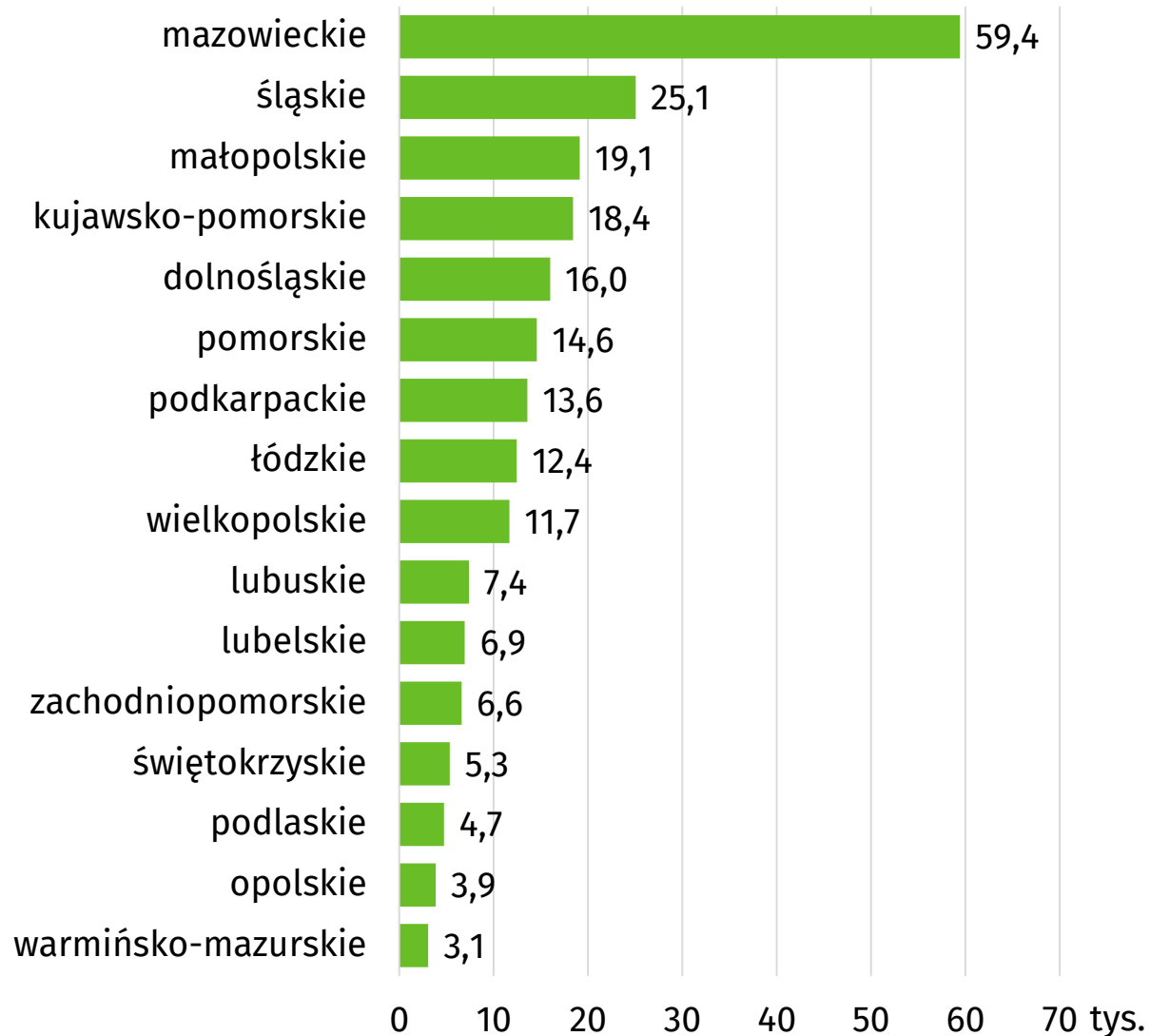

	2019	2020	2021	2022
na wsi	23,9% 39 423	24,3% 41 082	21,1% 41 907	19,2% 43 865
w miastach	76,1% 125 502	75,7% 128 276	78,9% 156 243	80,8% 184 324

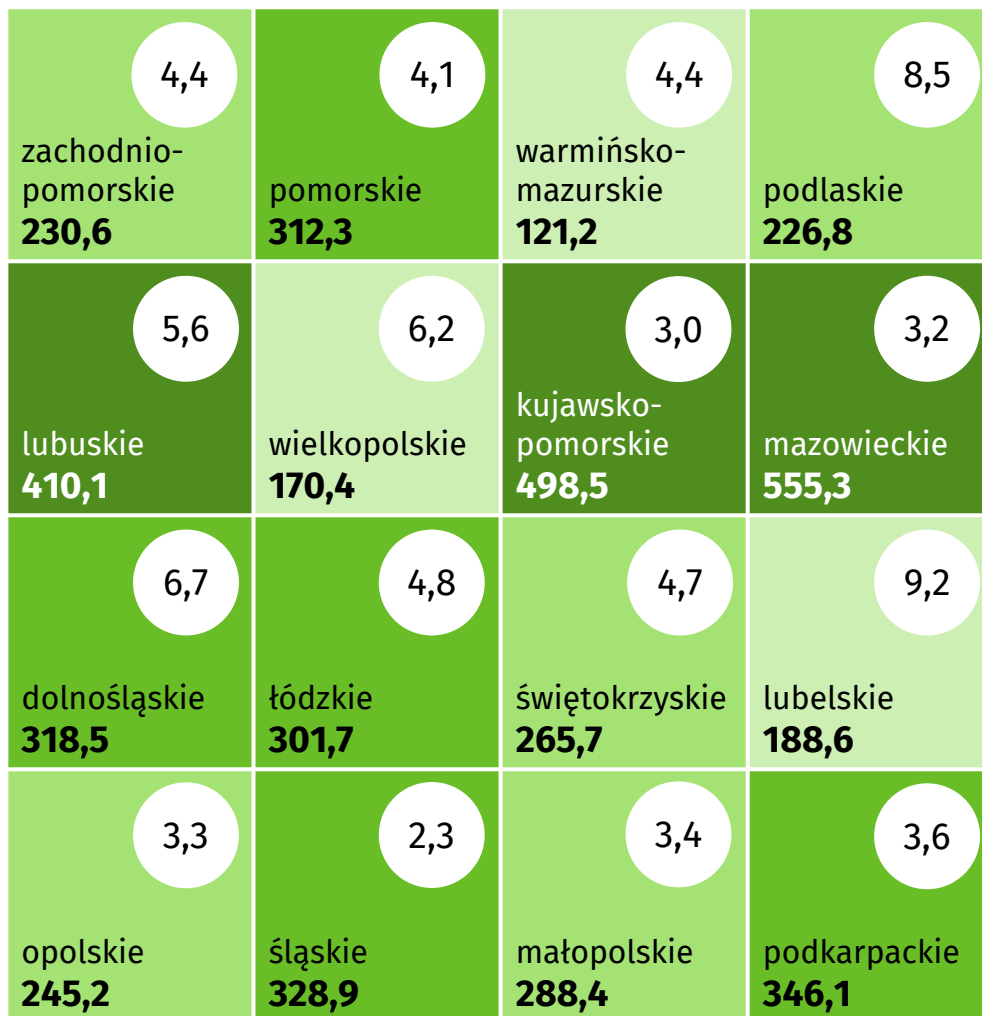
↑ +11,3%

↑ +46,9%

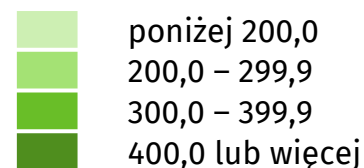
Leczeni w wieku do lat 18 w poradniach zdrowia psychicznego i leczenia uzależnień wg województw w 2022 r.

Leczeni w wieku do lat 18 i średnia liczba porad udzielonych w poradniach zdrowia psychicznego i leczenia uzależnień wg województw w 2022 r.

Leczeni w wieku do lat 18 w poradniach zdrowia psychicznego i leczenia uzależnień na 10 tys. ludności w wieku przedprodukcyjnym

Polska – 327,1

4,1

Średnia liczba porad na 1 leczonego w wieku do lat 18 udzielonych w poradniach zdrowia psychicznego i leczenia uzależnień

Polska – 4,1

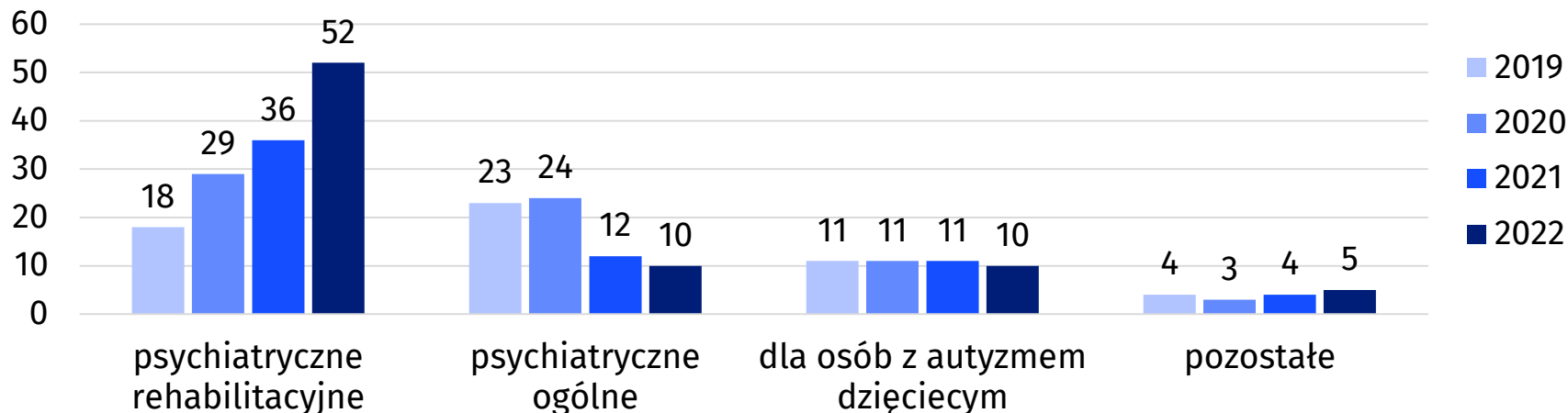
Leczeni w wieku do lat 18 w poradniach zdrowia psychicznego i leczenia uzależnień wg rodzaju zaburzeń w 2022 r.

Grupa zaburzeń	Leczeni	Udział leczonych po raz pierwszy	Rodzaje zaburzeń i ich udział w grupie	Zmiana w latach 2019-2022
Zaburzenia psychiczne i zaburzenia zachowania (bez uzależnień)	+36,5% 213 067 93,4%	+6,6 p.p. 42,3%	56,9% zaburzenia rozwojowe 21,6% zaburzenia nerwicowe, odżywiania itp. 9,6% zaburzenia nastroju (afektywne) 11,9% inne zaburzenia	-5,9 p.p. +2,7 p.p. +3,4 p.p. -0,1 p.p.
Zaburzenia spowodowane używaniem środków psychoaktywnych	+12,4% 4 364 1,9%	+3,5 p.p. 58,3%	56,5% zespół uzależnienia i abstynencyjny 36,9% ostre zatrucia i używanie szkodliwe 4,6% inne zaburzenia	+8,7 p.p. +0,3 p.p. -7,8 p.p.
Zaburzenia spowodowane używaniem alkoholu	+7,3% 620 0,3%	-3,6 p.p. 54,8%	50,0% zespół uzależnienia i abstynencyjny 46,1% ostre zatrucia i używanie szkodliwe 3,9% inne zaburzenia	+0,5 p.p. -0,6 p.p. +0,1 p.p.
Używanie tytoniu	-30,9% 87 0,04%	-24,2 p.p. 44,8%		
Obserwacje	+133,4% 10 052 4,4%	-44,1 p.p. 23,8%		

zmiana w latach 2019-2022

Dzienna opieka psychiatryczna dla dzieci i młodzieży

Oddziały dzienne dla dzieci

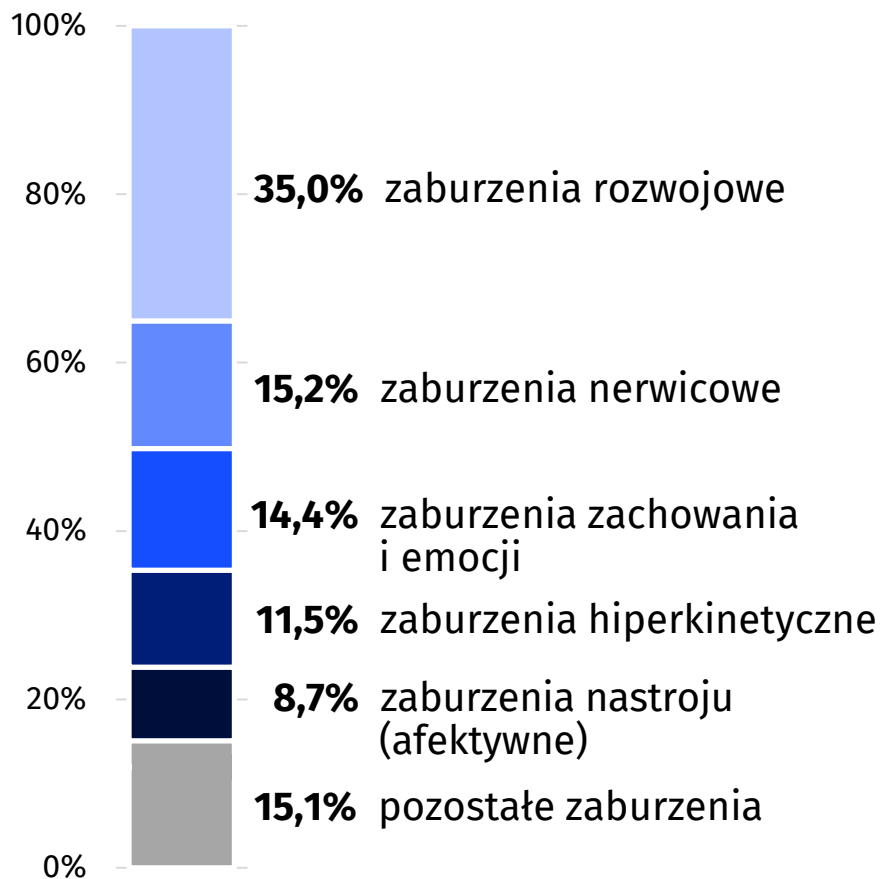

Leczeni w wieku do lat 18

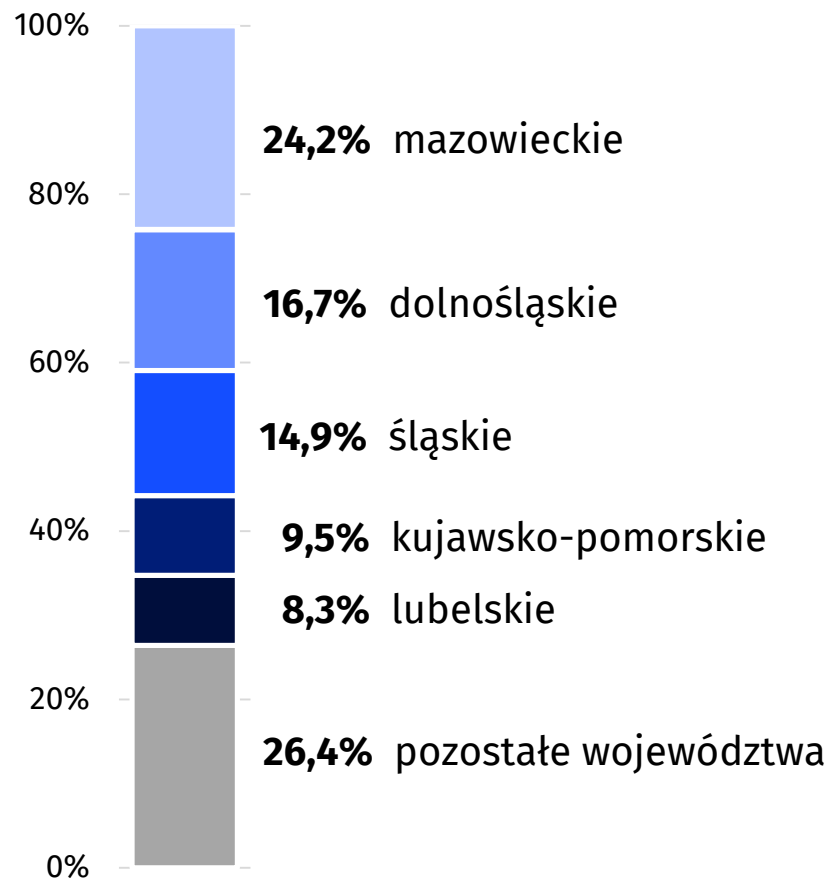
	2019	2020	2021	2022	
Oddziały dzienne ogółem	4 542	4 617	4 252	5 105	↑ +12,4%
psychiatryczne rehabilitacyjne	1 544	2 590	2 847	3 764	↑ +143,8%
psychiatryczne ogólne	2 333	1 474	759	634	↓ -72,8%
dla osób z autyzmem dziecięcym	545	488	559	594	↑ +9,0%
pozostałe oddziały	120	65	87	113	↓ -5,8%

Leczeni w wieku do lat 18 na oddziałach dziennych w 2022 r.

Rodzaje schorzeń

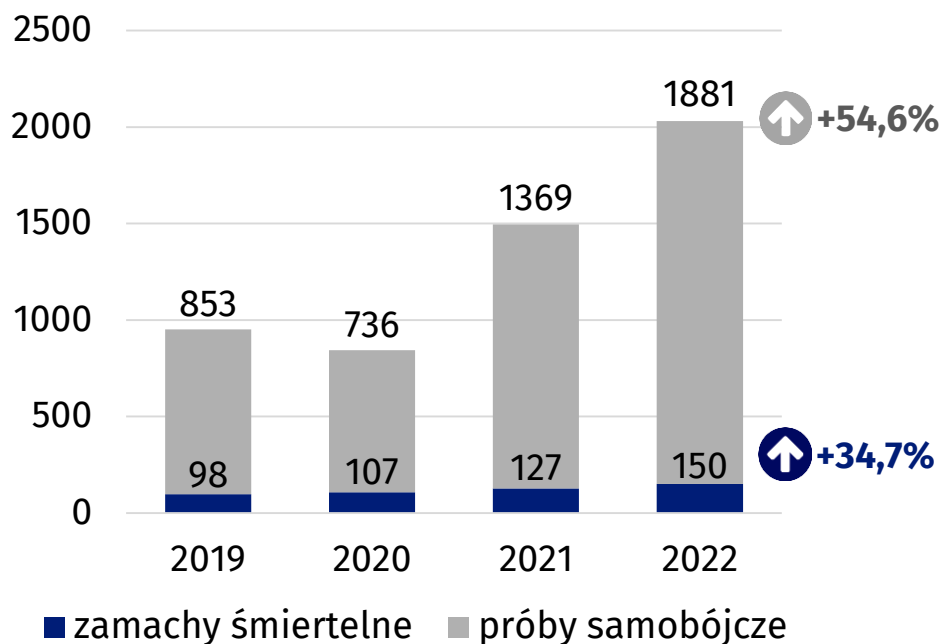

Województwa

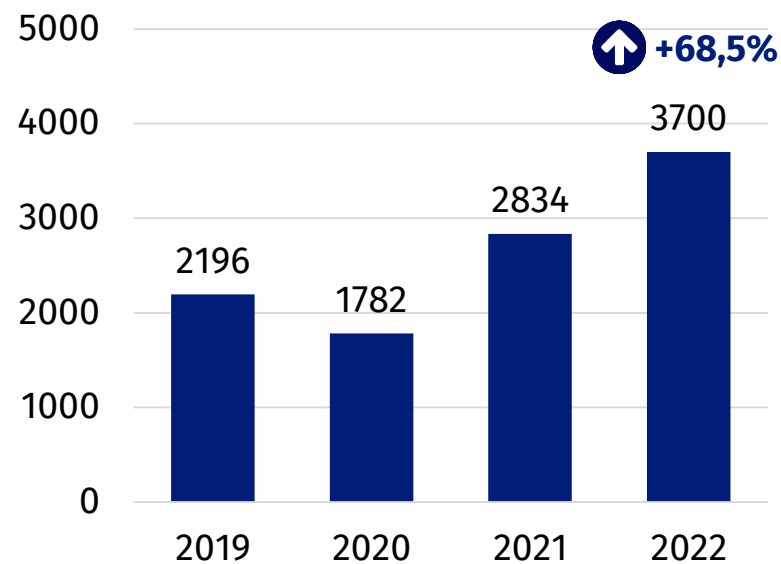

Sytuacje kryzysowe wśród dzieci i młodzieży

Próby samobójcze niezakończone śmiercią oraz zamachy śmiertelne wśród osób w wieku do lat 18

Osoby w wieku do lat 18, którym udzielono świadczeń zdrowotnych w zakresie psychiatrii w izbach przyjęć lub szpitalnych oddziałach ratunkowych w trybie ambulatoryjnym

Stacjonarna ochrona zdrowia psychicznego

LECZENIE SZPITALNE (III poziom referencyjny)

- szpitale ogólne (stacjonarne)
- szpitale psychiatryczne
- krajowe i regionalne ośrodki psychiatrii sądowej

REHABILITACJA PSYCHIATRYCZNA

- szpitale psychiatryczne
- ośrodki leczenia odwykowego alkoholowego
- ośrodki rehabilitacyjne dla uzależnionych od substancji psychoaktywnych (także MONARY)

- zakłady lecznictwa uzdrowiskowego

OPIEKA DŁUGOTERMINOWA

- zakłady opiekuńczo-lecznicze psychiatryczne dla dzieci
- zakłady pielęgnacyjno-opiekuńcze psychiatryczne dla dzieci

- domy pomocy społecznej dla przewlekle psychicznie chorych i niepełnosprawnych intelektualnie

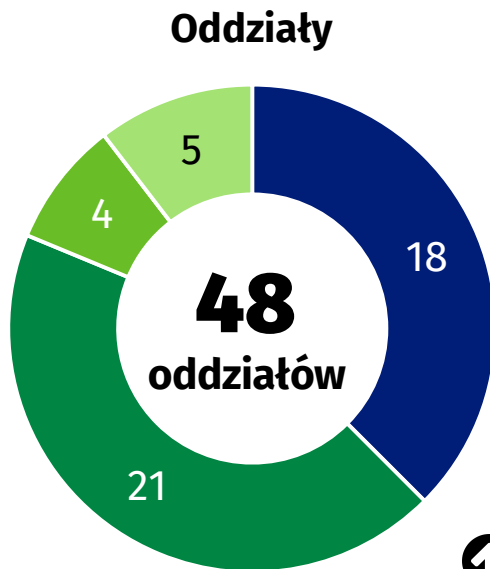
Stacjonarne oddziały szpitalne dla dzieci i młodzieży udzielające świadczeń w zakresie ochrony zdrowia psychicznego w 2022 r.

Rodzaje oddziałów dla dzieci w szpitalach ogólnych:

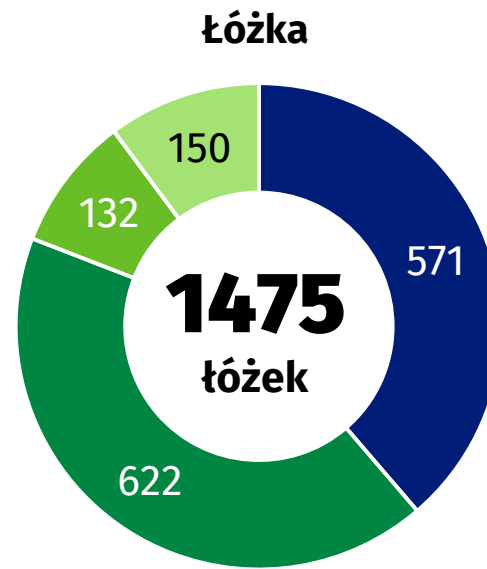
- oddziały psychiatryczne ogólne

Rodzaje oddziałów dla dzieci w szpitalach psychiatrycznych:

- oddziały psychiatryczne ogólne
- oddziały psychiatrii sądowej o wzmocnionym zabezpieczeniu
- pozostałe oddziały (leczenia zaburzeń nerwicowych, odwykowe, leczenia uzależnień)

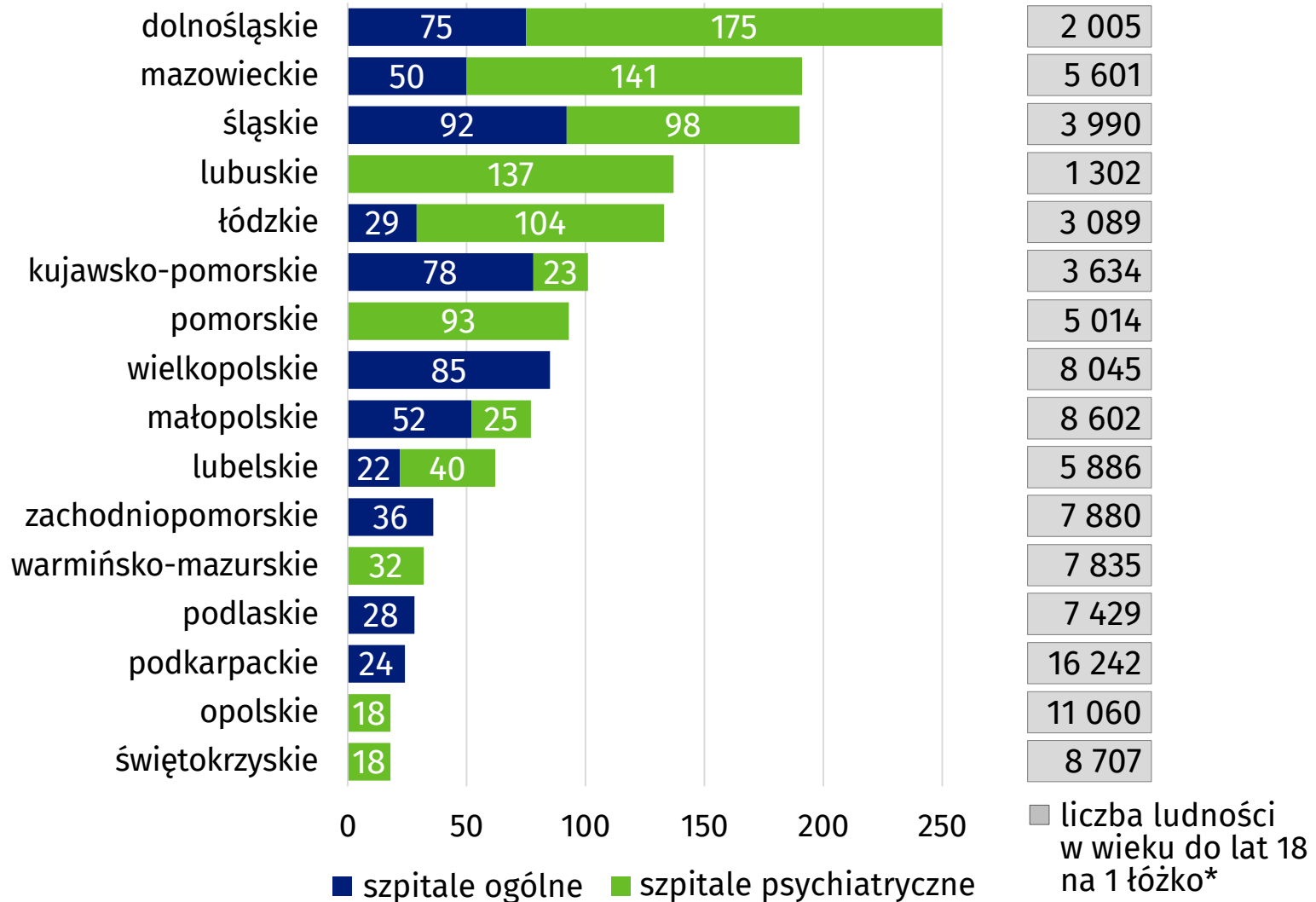

↑ **+11,6%**
w 2019 r. **43** oddziały

↑ **+16,3%**
w 2019 r. **1268** łóżek

Łóżka i liczba ludności w wieku do lat 18 na 1 łóżko na szpitalnych oddziałach dla dzieci* wg województw w 2022 r.

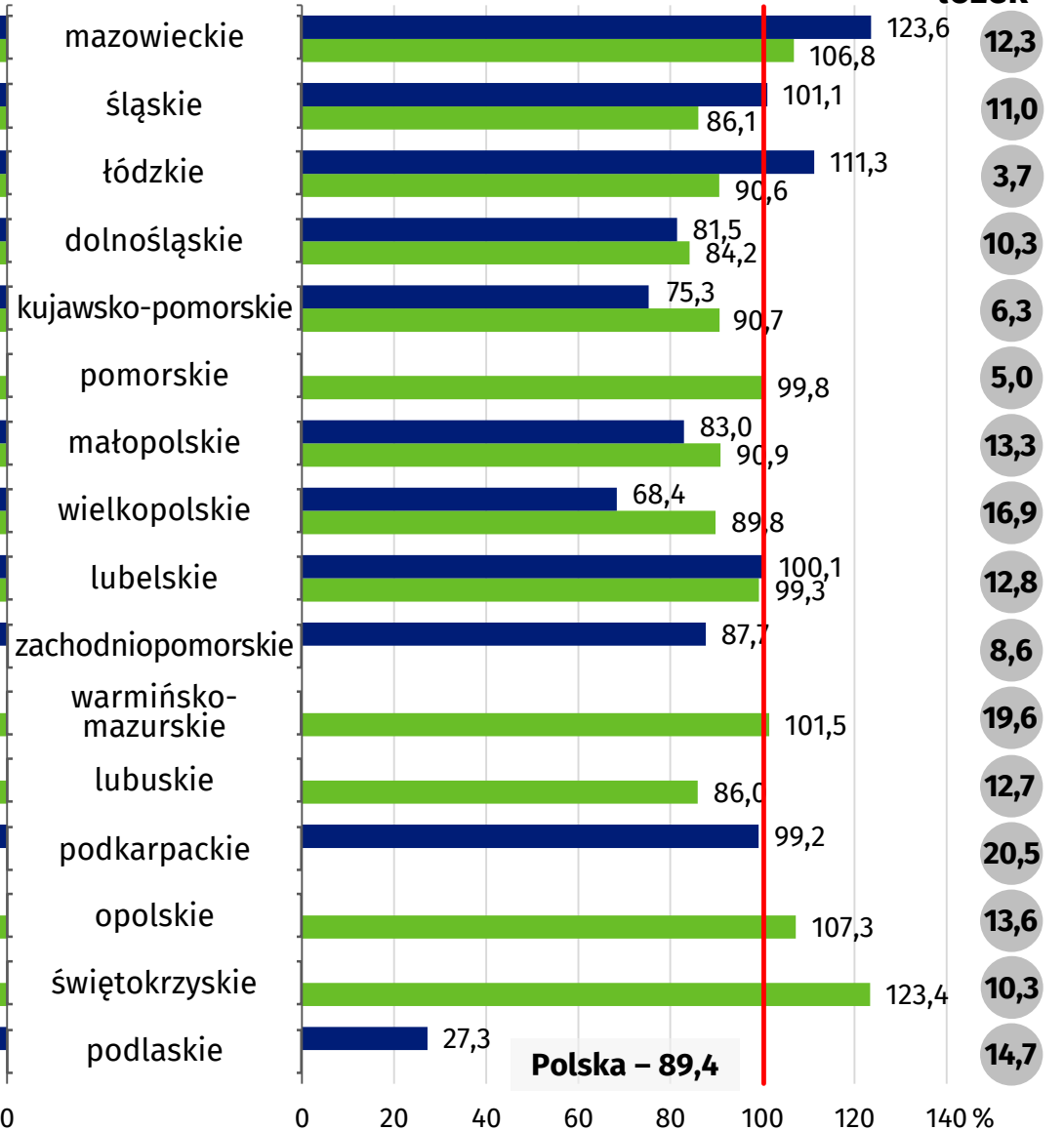
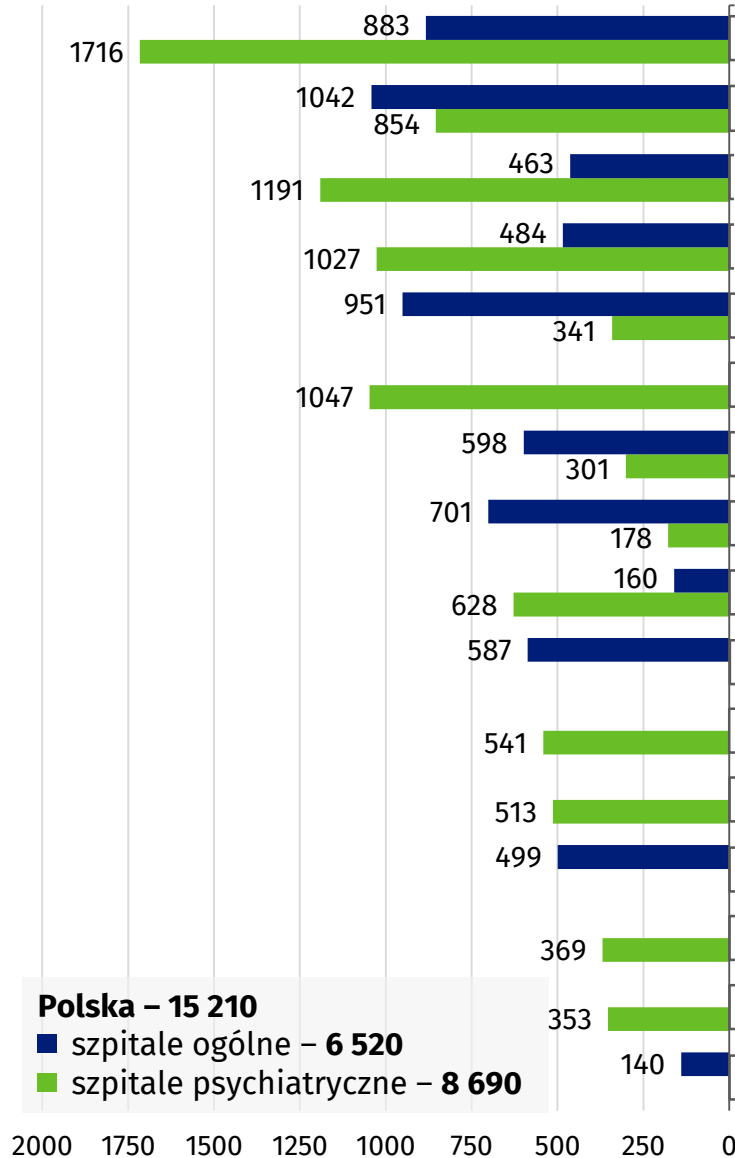

*Uwzględniono oddziały psychiatryczne dla dzieci w szpitalach ogólnych i psychiatrycznych.
 Źródło: opracowanie na podstawie danych MZ-29, MZ-30, MSWiA-43.

Leczeni stacjonarnie w wieku do lat 18 na oddziałach szpitalnych* w 2022 r.

Wskaźnik wykorzystania łóżek* w 2022 r.

Wskaźnik przelotowości łóżek*

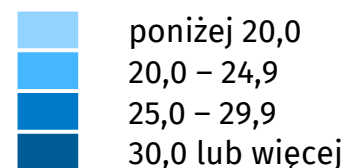
*Uwzględniono oddziały psychiatryczne dla dzieci w szpitalach ogólnych i psychiatrycznych.

Źródło: opracowanie na podstawie danych MZ-29, MZ-30, MSWiA-43.

Leczeni stacjonarnie w wieku do lat 18 i średni czas pobytu na szpitalnych oddziałach psychiatrycznych dla dzieci* wg województw w 2022 r.

zachodnio-pomorskie 20,6	pomorskie 22,4	warmińsko-mazurskie 21,4	podlaskie 6,7
lubuskie 28,5	wielkopolskie 12,8	kujawsko-pomorskie 35,0	mazowieckie 24,3
dolnośląskie 30,1	łódzkie 40,1	świętokrzyskie 17,6	lubelskie 28,5
opolskie 23,5	śląskie 24,9	małopolskie 13,6	podkarpackie 12,7

Leczeni stacjonarnie w wieku do lat 18 na szpitalnych oddziałach psychiatrycznych dla dzieci* na 10 tys. ludności w wieku przedprodukcyjnym

Polska – 21,8

Średni czas pobytu leczonych stacjonarnie w wieku do lat 18 na oddziałach psychiatrycznych dla dzieci * [dni]

31,6

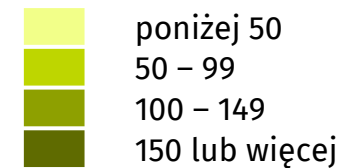
Polska – 31,6

* Uwzględniono oddziały dla dzieci w szpitalach stacjonarnych ogólnych i psychiatrycznych

Leczeni stacjonarnie w wieku do lat 18 i średni czas pobytu na szpitalnych oddziałach psychiatrycznych dla dorosłych* wg województw w 2022 r.

zachodnio-pomorskie 118 127,4	pomorskie 249 57,8	warmińsko-mazurskie 57 105,5	podlaskie 34 64,5
lubuskie 51 104,6	wielkopolskie 158 92,9	kujawsko-pomorskie 79 110,6	mazowieckie 171 112,8
dolnośląskie 144 100,4	łódzkie 67 82,6	świętokrzyskie 23 111,4	lubelskie 100 80,7
opolskie 16 117,3	śląskie 71 103,8	małopolskie 75 65,0	podkarpackie 21 47,2

Leczeni stacjonarnie w wieku do lat 18 na szpitalnych oddziałach psychiatrycznych dla dorosłych*

Polska – 1 434

91,6

Średni czas pobytu leczonych stacjonarnie w wieku do lat 18 na oddziałach psychiatrycznych dla dorosłych* [dni]

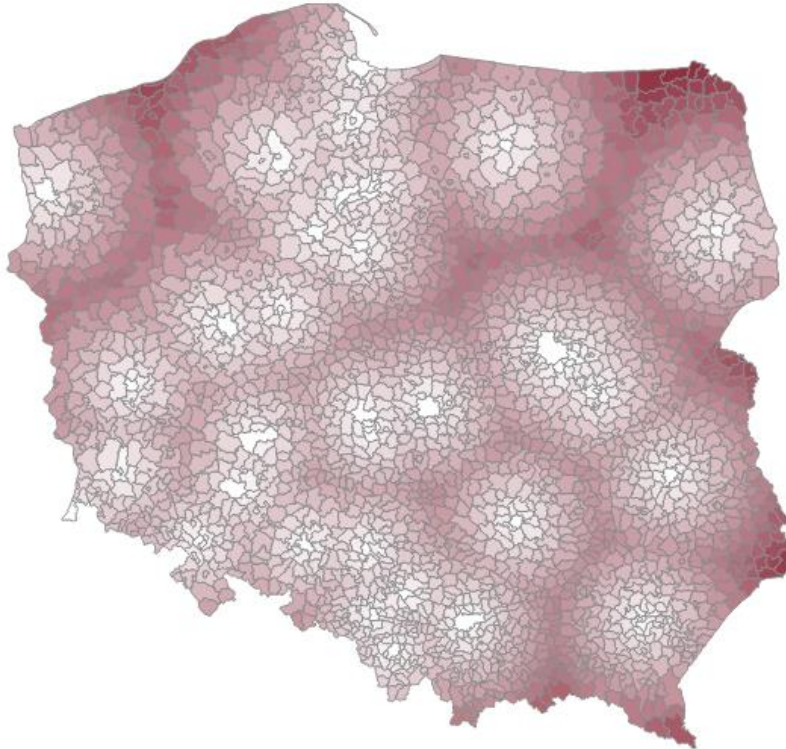
Polska – 91,6

* Uwzględniono oddziały dla dorosłych w szpitalach stacjonarnych ogólnych i psychiatrycznych

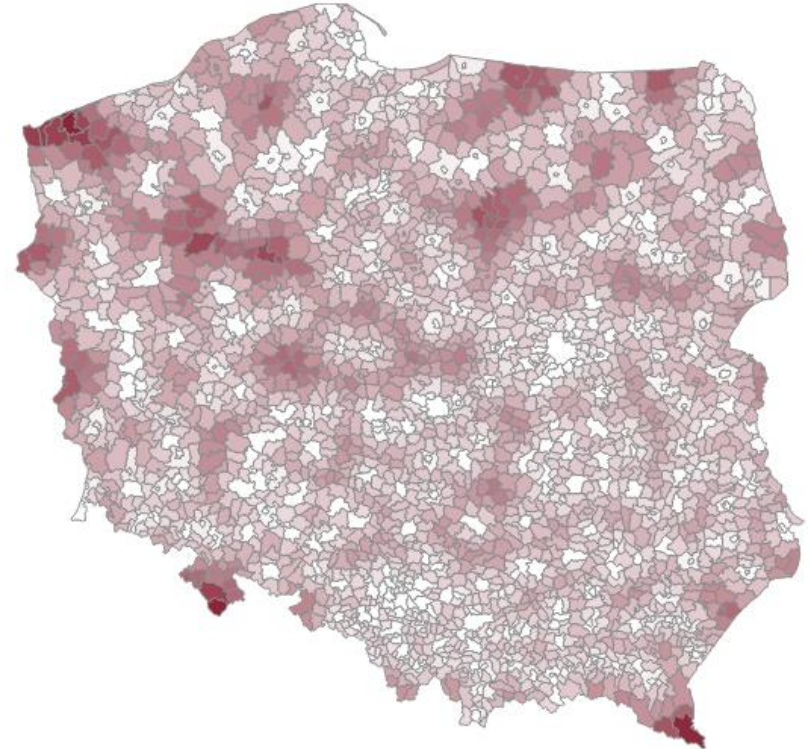
Dostępność przestrzenna ludności do podmiotów ochrony zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży w 2022 r.

Odległość gmin do najbliższego oddziału szpitalnego psychiatrycznego

Odległość gmin do najbliższej poradni zdrowia psychicznego/lечения uzależnień

Odległość [km]

Odległość [km]

Pozostałe formy stacjonarnej ochrony zdrowia psychicznego

Pozostałe zakłady (inne niż szpitale) dla dzieci i młodzieży:

- zakłady pielęgnacyjno-opiekuńcze psychiatryczne dla dzieci
- zakłady opiekuńczo-lecznicze psychiatryczne dla dzieci
- krajowe i regionalne ośrodki psychiatrii sądowej dla dzieci
- ośrodki leczenia odwykowego alkoholowego dla dzieci
- ośrodki rehabilitacyjne dla uzależnionych od substancji psychoaktywnych (także MONARY)

W 2022 r. wymienione pozostałe zakłady dysponowały łącznie

249
tóżkami

Udzieliły one świadczeń opieki zdrowotnej łącznie dla

451
dzieci

Zakłady lecznictwa uzdrowiskowego – formy leczenia dla dzieci i młodzieży:

- uzdrowiskowe leczenie sanatoryjne (dla dzieci w wieku 7-18 lat i 3-6 lat pod opieką dorosłych)
- uzdrowiskowe leczenie szpitalne (dla dzieci w wieku 3-18 lat)
- uzdrowiskowe leczenie ambulatoryjne (dla dzieci w wieku 3-18 lat)

W 2023 r. z leczenia uzdrowiskowego skorzystało łącznie

7 tys.
dzieci

Narodowy Fundusz Zdrowia udzielił refundacji w kwocie

35,4
mln zł

Wnioski końcowe

1. Informacji na temat leczenia psychiatrycznego dostarczają badania statystyczne w zakresie: ambulatoryjnego, środowiskowego, dziennego i stacjonarnego systemu ochrony zdrowia.
2. Coraz więcej dzieci cierpi na szeroko pojęte zaburzenia psychiczne, a samobójstwa stanowią poważną przyczynę zgonów w tej grupie wieku.
3. Lecznictwo psychiatryczne dzieci cechuje niewielki rozwój różnego rodzaju służb dziennych i środowiskowych.
4. Liczba poradni zdrowia psychicznego i leczenia uzależnień dla dzieci systematycznie wzrasta, ale wolniej niż wzrost liczby osób w wieku do 18 lat zgłaszających się po poradę.
5. Podmioty opieki psychologicznej dla dzieci charakteryzują się nierównomiernym rozmieszczeniem – skoncentrowane są w największych miastach.

Łukasz Matoga
Michał Urbas

Urząd Statystyczny w Krakowie

ul. Kazimierza Wyki 3, 31-223 Kraków

tel. +48 12 41 56 011

<https://krakow.stat.gov.pl>

Ośrodek Statystyki Zdrowia i Ochrony Zdrowia

<https://krakow.stat.gov.pl/osrodki/osrodek-statystyki-zdrowia-i-ochrony-zdrowia>